

Król i królowa w koronach
Z teatru T. Pawełczyński / Hra
1959/60

K. BEYLIN

Tandem tedy do Łazienek, Mospanowie!

Franciszek Zabłocki: Król w Kraju Rozkoszy, redakcja tekstu Jerzy Jacki. Teatr na Wyspie w Łazienkach (scena Teatru Powszechnego). Reżys. Wanda Łaskowska. Scenogr. Krzysztof Pankiewicz. Opracow. muz. Karol Stromenger. Plastyka ruchu: Witold Gruca.

STO siedemdziesiąt trzy razy straciły i na nowo odzyskały liście drzewa, otaczające malowniczą grupą scenę teatru „Na Kępie” w Łazienkach od owej chwili, kiedy sztuka Franciszka Zabłockiego (przed stawiona u Imc Bogusławskiego w Teatrze Narodowym po raz pierwszy) mogła zawędrować do Łazienek. Mogła, gdyż nie jest całkiem pewne, czy była grana w owym Amfiteatrze, przeznaczonym na spektakle baletowe.

Raczej nie, gdyż szybko popadła w niełaszkę i po trzech spektaklach, zeszała ze sceny. Na zawsze. Nawet w zbiorowych wydaniach komedii autora „Fircyka w zalotach”, „Zabobonnika”, „Sarmatyzmu” ani śladu jej znaleźć nie sposób. Oficjalnie mówiono, że komedia ta jest na indeksie

„dla śliskości przedmiotu i zbyt wolnych żartów”, ale w istocie chyba wmszała się w to cenzura dworska, która nie mogła pozwolić na takie traktowanie „miłościwie panującego króla Stanisława Augusta”. Bo chociaż wszyscy w Rzeczypospolitej wiedzieli, że ten monarcha pieszczotliwie przez swych poddanych nazywany Stasiem, jest zniewieściały i bardziej kocha się w pięknych rzeczach i kobietach, niżli dba o swój naród, chociaż po Warszawie kursował dowcip (przypisywany łagodnemu Franciszkowi Karpińskiemu), że między Rosją carycy Katarzyny a Polską jest ta różnica, że „tam baba królem, a u nas król baba”, to jednak żarty w tej komedii były nazbyt już śmiałe. Król utopijnej, jak nakazywała moda osiemnastowiecznej literatury, krajny mówi tam przeciw.

Nie wiem jak kto, ale ja się tym majestatem męczę. Korona jakby głowę okuto w obręczę Ręce od berła mgieją... a o narodzie:

A naród? Przebaczyłbym pomniejsze w nim wady Ze lubi rozkosz... ze mnie króla wziął przykłady...

Król rozkochany jest przede wszystkim w kobietach, recytuje im własne wiersze, oddaje się rozkoszy, próżnuje... a we wszystkich tych cechach widzowie ówczesni bez trudu poznawali swego monarchę.

Wszystko to i wiele jeszcze innych okoliczności złożyło się na to, że dopiero po niemal dwu stuleciach Warszawa ujrzała na scenie tę baśniową fantastyczną sztukę wygrzebaną z pyłu archiwum przez Jerzego Jackia.

Znakomity był pomysł Teatru Powszechnego, by tę czarodziejską feerię umieścić w teatrze króla Stanisława w Łazienkach. Gdzież można na świecie znaleźć odpowiedniejszą atmosferę do pokazania czarow, jak ze „Snu nocy letniej”, czy z „Balladyny”? Gdzież indziej łatwiej uwierzyć można w czary Alzora, który niczym Prospero z „Burzy” Szekspira, ucisza bałwany morskie i kieruje sercami ludzkimi? W jakim otoczeniu fauny, gnomy i sylfy miałyby takie prawo do igraszek, jak w tej zieleńi łazienkowskich drzew w najbliższym sąsiedztwie kamiennych, złośliwie uśmiechniętych satyrów? Jaki akompaniament harmonizowałby lepiej z czarami na scenie od plusku ryb, wy skakujących z wód stawu pomiędzy sceną a widownią, czy szumu liści

poruszanych wiatrem? Jakiż baldachim byłby stosowniejszy od rozpiętego nad strzaskanymi kolumnami sceny nocnego nieba?

W Łazienkach działały czary i nie zdziwiłby się na pewno widz, by odwróciwszy głowę ujrzał na amfiteatrze bielejące pudrowane peruki króla Stanisława i jego gości, gdyby w oczach zamigotały mu jedwabne i atlasowe fraczki i trójgraniaste kapelusze, a nawet gdyby wśród widzów poznał znajomy z portretów sarkastyczny uśmiech Trembeckiego, dostojną postać biskupa warmińskiego Krasickiego, złośliwego Kajetana Węgierskiego, czy samego autora – Franciszka Zabłockiego.

Złudzenie wywołane sceną parku Łazienkowskiego pomaga więc widowski. Ale na tym nie koniec. Aktorzy wczuwają się w ową niezwykłą atmosferę i gra ich nastawiona jest, zapewne przez reżyserię, na ton zaczarowanej baśni.

Ryszard Barycz w roli tytułowej trafnie uchwycił tony zniewieściałego, rozkapryśzonego Króla, który mógłby z równym powodzeniem być królem z piernika czy jednym z czterech królów karcianych. Jednocześnie skomponował ostrą groteskę pol której rysunkiem kryje się postać historyczna.

Obok niego należy wymienić Janinę Nowicką. Zagrała zablakana na wyspie Ludwilę z urokiem postaci, która właśnie oto wyszła z obrazka książki z dziecięcymi baśniami. Po-

myslowym chwytem było monotonne recytowanie wypowiedzianych kwestii, jak wyuczonej lekcji. Specjalne podziękowanie należy się Jerzemu Karaszklewiczowi, który w ciągu jednego dnia opanował rolę Filandra, zastępując chorego kolegę Krzywickiego. Grał jak gdyby nigdy nic, z wielką swobodą.

Tadeusz Janczar z dużą swadą i temperamentem zagrał giermka i śmiechka Barasza, poruszającego jak niewolnik plautyński sprężynami akcji. Bardzo śmiesznym Gamoniem był Andrzej Tomecki. Dwie damy dworu znalazły uroczę przedstawicielki w Marii Pawłowskiej i Marii Seroczyńskiej. Pawłowska ślicznie śpiewała, a widownia długo się śmiała, gdy ze sceny padły słowa że te dziewczątka to odmlodzone czarami 50-latk. Groteskowo-baśniowymi ministrami byli Karwański i Ostrowski. Trochę zbyt uroczystym Czarnoksiężnikiem Alzorem – Tadeusz Czechowski. Barwne panny – kwiaty grały Janina Pollakówna, Alicja Migulanka, Maria Garbowska.

Nastrój podnosiła śliczna muzyka na starych motywach skomponowana przez Karola Stromengera. Kostiumy prześlizgłe i harmonizujące z niezwykłym otoczeniem. Fajerwerk uroczy. Całość widowiska pozostawia wrażenie czegoś czarownego. Tandem tedy, jak mawiał król Stanisław August, wszyscy do Łazienek na ten piękny spektakl.